

Børneblik – leg venskab og fællesskab

Mentaliserende pædagogisk praksis

VELKOMMEN!

Praksisopgaven fra sidste gang

Du skal invitere din leder med til et stuemøde, hvor du fremlægger din tidslinje for stuekollegaer og leder.

I skal sammen blive enige om et pædagogisk læringsmiljø, hvor I vil ændre på den strukturelle kvalitet (*organiseringen og strukturen*) for at fremme den processuelle kvalitet (*muligheden for at være årvågne voksne, der står til rådighed for at lave gensidige mentale indtrægninger og udviklende øjeblikke*).

Hvad ændrer I?

Til næste gang skal du, i mindre grupper fortælle om, hvad I ændrede, og hvilke erfaringer der kom ud af at justere på strukturen for at fremme kvaliteten i samspillet med børnene.

En mentaliserende pædagogisk praksis

Hvorfor er det vigtigt?

Når I skal arbejde med børnenes lege, børnenes fællesskaber og børnenes venskaber i trygge rammer...

Ja, så er det altafgørende at I evner at

1) **se jer selv udefra**

2) **se bag børnenes ydre og forestille jer, hvad der er på spil i det indre**

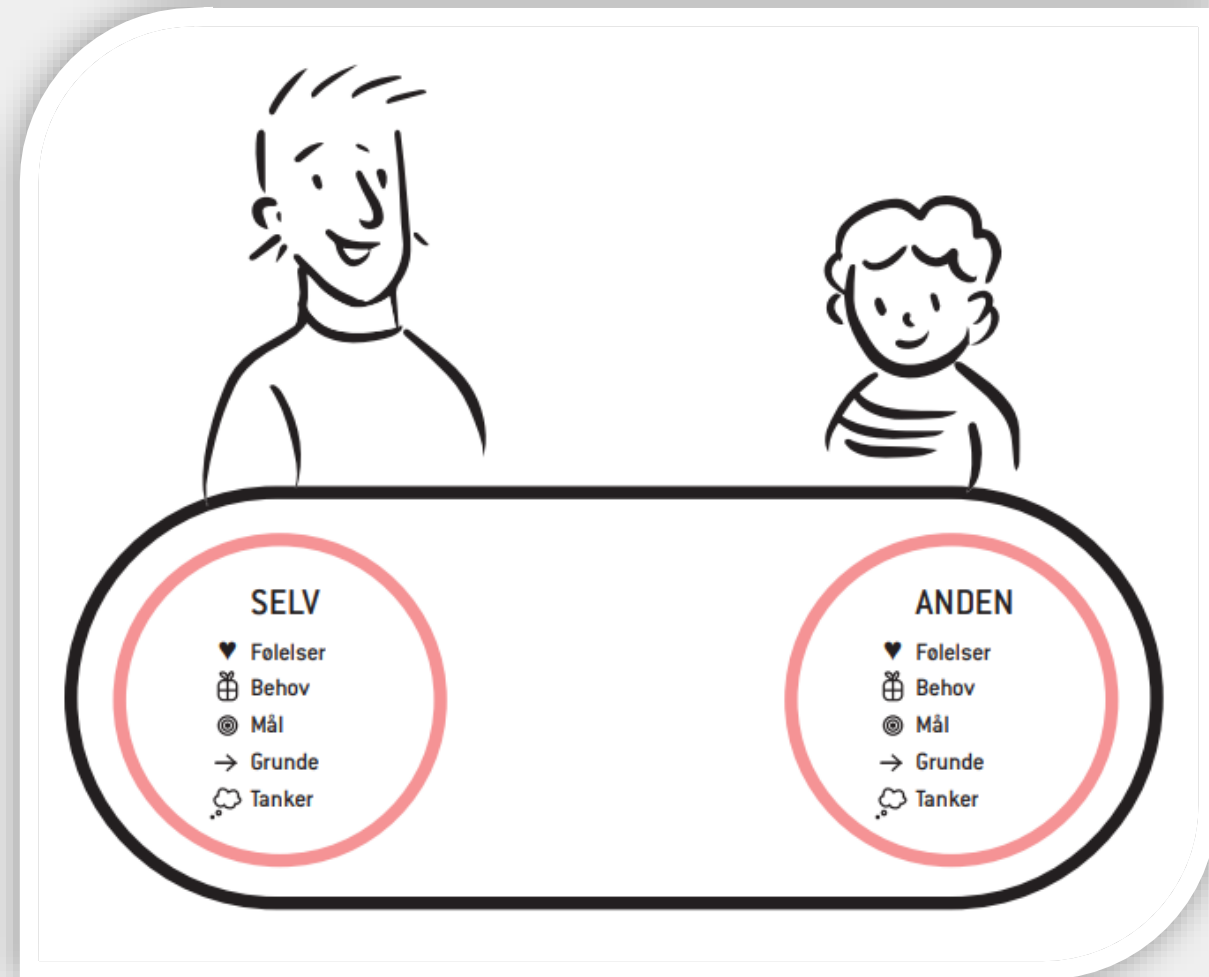

Definitioner

"Omtanke + indføling" (Skov, 2019: 475)

"Mentalisering handler om bestræbelserne på og evnen til at kunne se "bag om" de ydre udtryk og at søge at forestille sig, hvilke indre tilstande de afspejler" (Gitz-Johansen, 2019: 61).

"God mentalisering hviler på et realistisk billede af, hvordan andre mennesker nok vil tænke, føle og handle i en given situation." (Hart, 2016: 102)

Billede fra Center for mentalisering

Peter Fonagy

Begrebet stammer fra den ungarske psykolog Peter Fonagy. Han definerede begrebet sådan:

"Fokus på mentale tilstande hos en selv og hos andre, især i forbindelse med forklaring af adfærd"

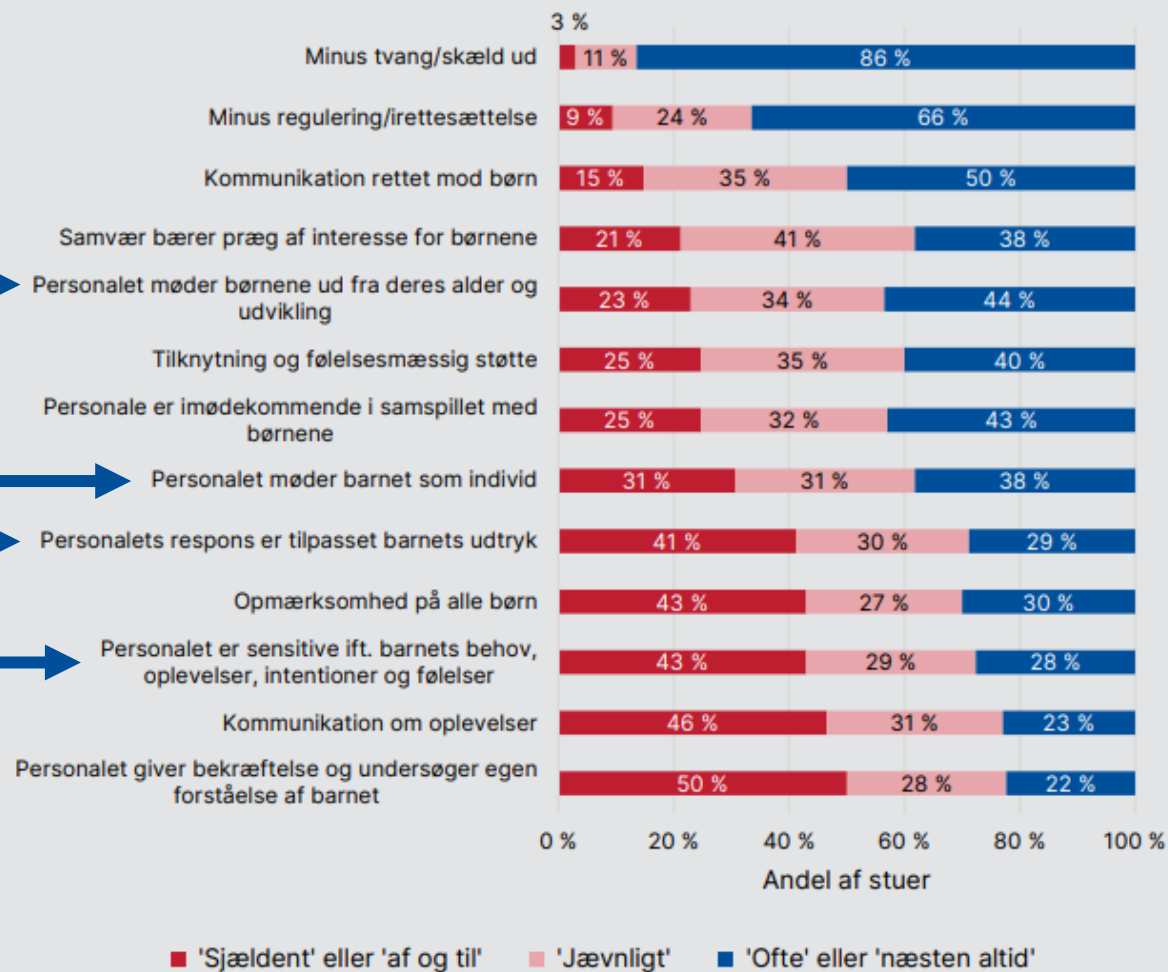
(Hagelquist, 2015: 18)

National kvalitetsundersøgelse i vuggestue

MENTALISERING

Figur 4.3 Daginstitutionernes kvalitetsvurdering i undertemaet 'barn-voksen-relationen' rangeret efter 'sjældent' eller 'af og til'

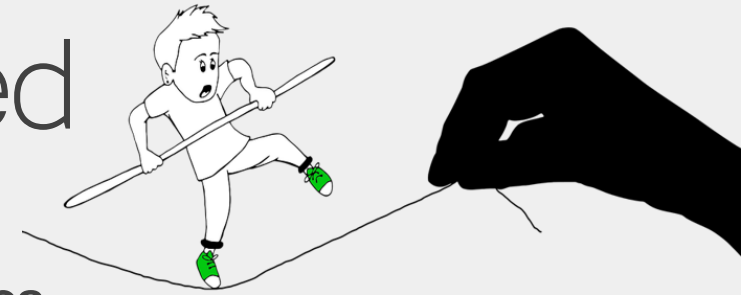

m.: Figuren viser daginstitutionernes kvalitetsvurdering i undertemaet 'barn-voksen-relationen'. Antal stuer = 170.

de: VIVE og EVA.

(VIVE & EVA, 2023)

Mentaliseringsevnenes skrøbelighed

Alle mennesker kan miste deres evne til god mentalisering enten kortvarigt eller længerevarende, hvis de udsættes for tilstrækkeligt pres.

Evnen til mentalisering er altså kontekstafhængig!

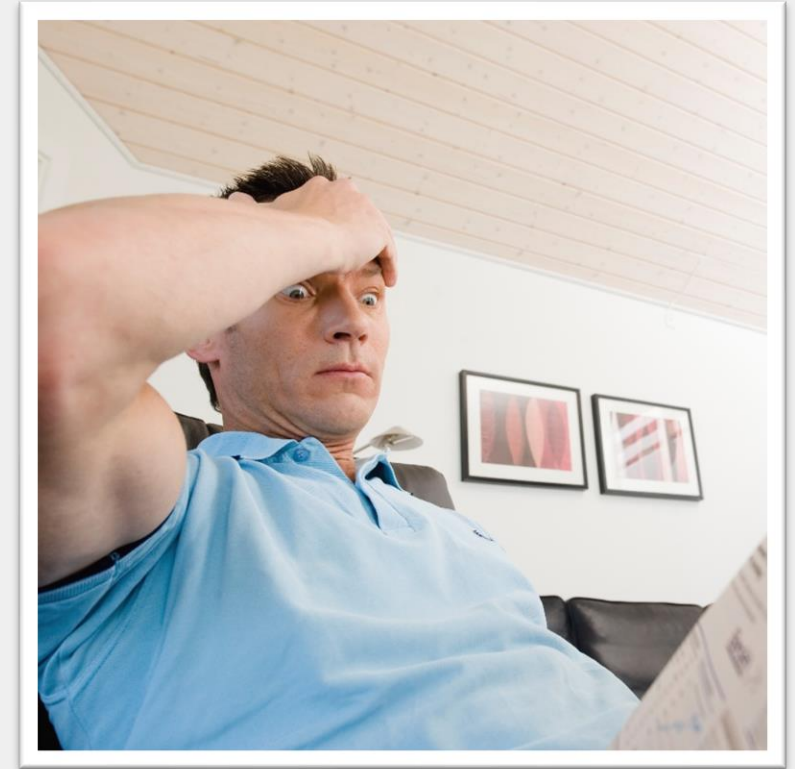
(Skov, 2019: 476)

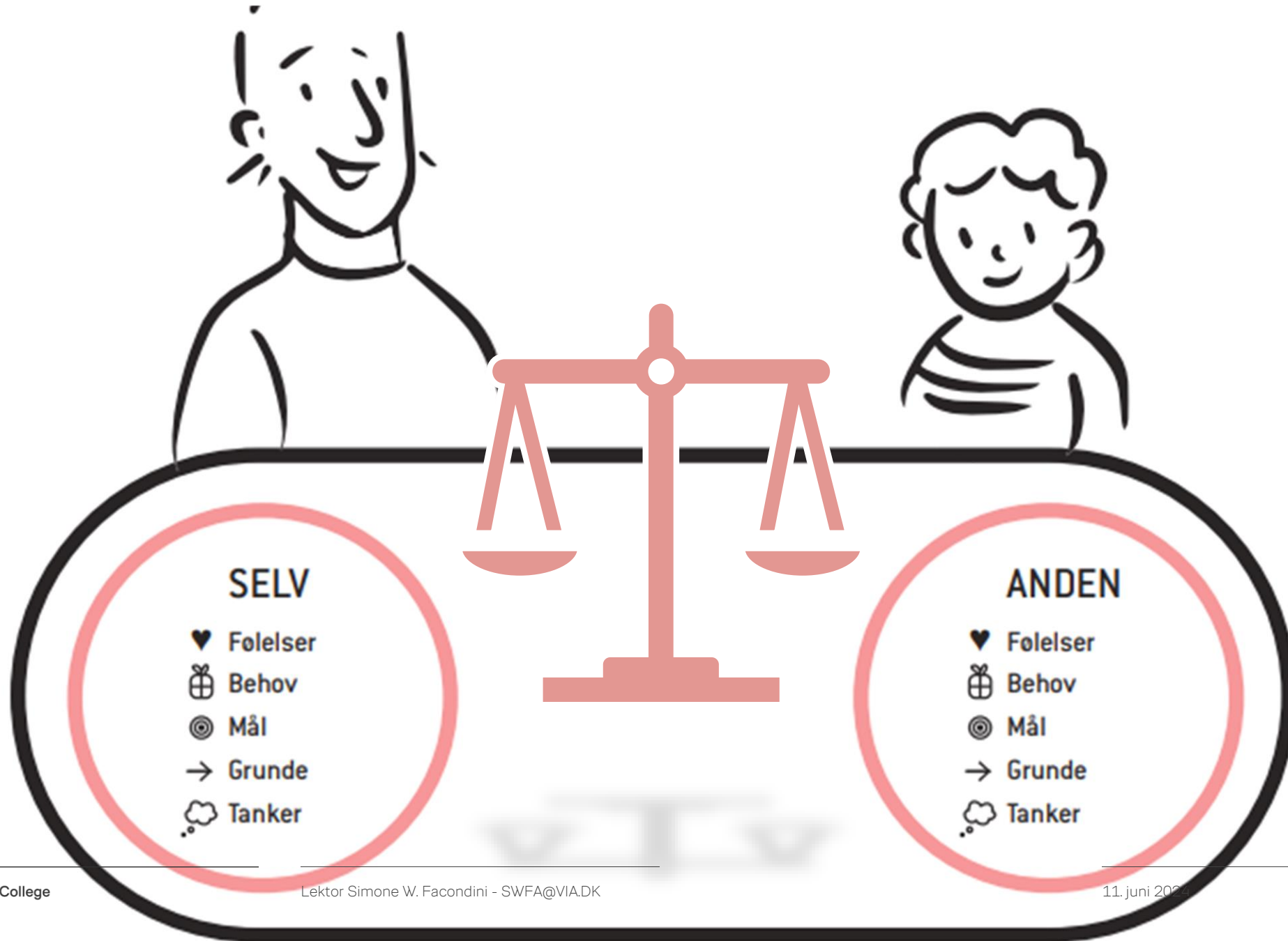
Thomas Gitz-Johansen (2019), der har observeret i en vuggestue over et år har set, at mentaliseringsevnen hos pædagogisk personale kan blive udfordret når...

- der er for mange praktiske opgaver at tage sig af
- der er sygdom blandt børn og personale
- der er for mange børn som skal trøstes
- der af en eller anden grund er for få voksne til at tage sig af for mange børn

Første alarmklokke

Først og fremmest skal I være opmærksomme, hvis/når jeres opfattelse af børnene går fra at være **indlevende og indfølende** til at betragte dem som irriterende, problematiske m.m.

Når I oplever at det bøvler med at
mentalisere omkring et barn, så kan I
bruge ÅBENT-metoden

Hvordan gør man?

Spørg dig selv:

- Er jeg Åben og ikke fastlåst i en bestemt måde at forstå barnets adfærd på?
- Er jeg Balanceret i forhold til at se flere perspektiver?
- Er jeg i stand til at føle Empati for både mig selv og den anden?
- Er jeg oprigtigt Nysgerrig på, hvilke mentale tilstande der ligger bag adfærden?
- Har jeg tid og Tålmodighed til at gøre dette ordentligt?

<https://www.youtube.com/watch?v=MC4LA9wHsDo>

Hvad får I øje på ift. den vrede voksne og drengene ved skakten?

Hvordan gør man?

Spørg dig selv:

- Er jeg Åben og ikke fastlåst i en bestemt måde at forstå barnets adfærd på?
- Er jeg Balanceret i forhold til at se flere perspektiver?
- Er jeg i stand til at føle Empati for både mig selv og den anden?
- Er jeg oprigtigt Nysgerrig på, hvilke mentale tilstande der ligger bag adfærden?
- Har jeg tid og Tålmodighed til at gøre dette ordentligt?

Når deltagelse i fællesskaber og lege bøvler

Om lidt skal I "møde" William.

Det er en klassisk dag i børnehaven for William. Det bøvler at komme med i fællesskaberne og legene.

I skal bruge jeres mentaliseringsevne. I skal se bag om Williams adfærd og forsøge at forestille jer, hvad der er på spil i hans indre.

I skal med andre ord have Williams **sind på sinde**.

[slagsmaal i boernehaven \(youtube.com\)](https://www.youtube.com/watch?v=slagsmaal_i_boernehaven)

"Det må du ikke", siger en dreng til W. Han holder hænder op foran W. Han træder et skridt frem og skubber W væk. W træder frem og skubber igen. Drengen er større og stærkere end W, og W bliver skubbet omkuld i sandkassen. Han kommer på benene igen, selvom flyverdragten virker svær at bevæge sig i.

W smiler da han kommer på benene, siger *"hi hi"* og går mod den store dreng og skubber ham i ryggen. Den store dreng siger til de andre drenge: *"Frederik, W slår mig"*. Imens slår W ud efter den større dreng. W virker søgende i sin øjenkontakt og kigger på de andre drenge, mens han holder fast i den store drengs jakke. De store drenge snakker om at en voksen skal kontaktes. Imens slipper W jakken, men slår igen ud efter den store dreng. W holder fast i drengens jakke, slår og skubber. Han ser ikke glad ud længere.

Der kommer en pige til. Hun går hen til ham: *"Du skal lade være med at slå, W! Det kan du simpelthen ikke være bekendt"*. W kigger ikke på pigen, men går væk og løber hen mod gyngen. De andre børn går i gang med en leg på cyklerne. W sidder på gyngen. Han gynger ikke.

Han får øje på børnene på den anden gyngestol. De sidder to drenge. W hopper af sin gyngestol. Han får igen smil i øjnene, går hen til den dreng og tager fat fra siden om drengens mave og siger *"uhm"*. *"Lad vær', William, nu skal du lade være"*, siger den anden dreng på gyngen og skubber W lidt væk.

Pigen fra før kommer retur og vil gyngestole på W's gyngestol. W skynder sig hen til gyngen: *"Den havde jeg!"*, siger han. Pigen kigger lidt, og vender sig væk fra W for at samle sin skovl og bamse op.

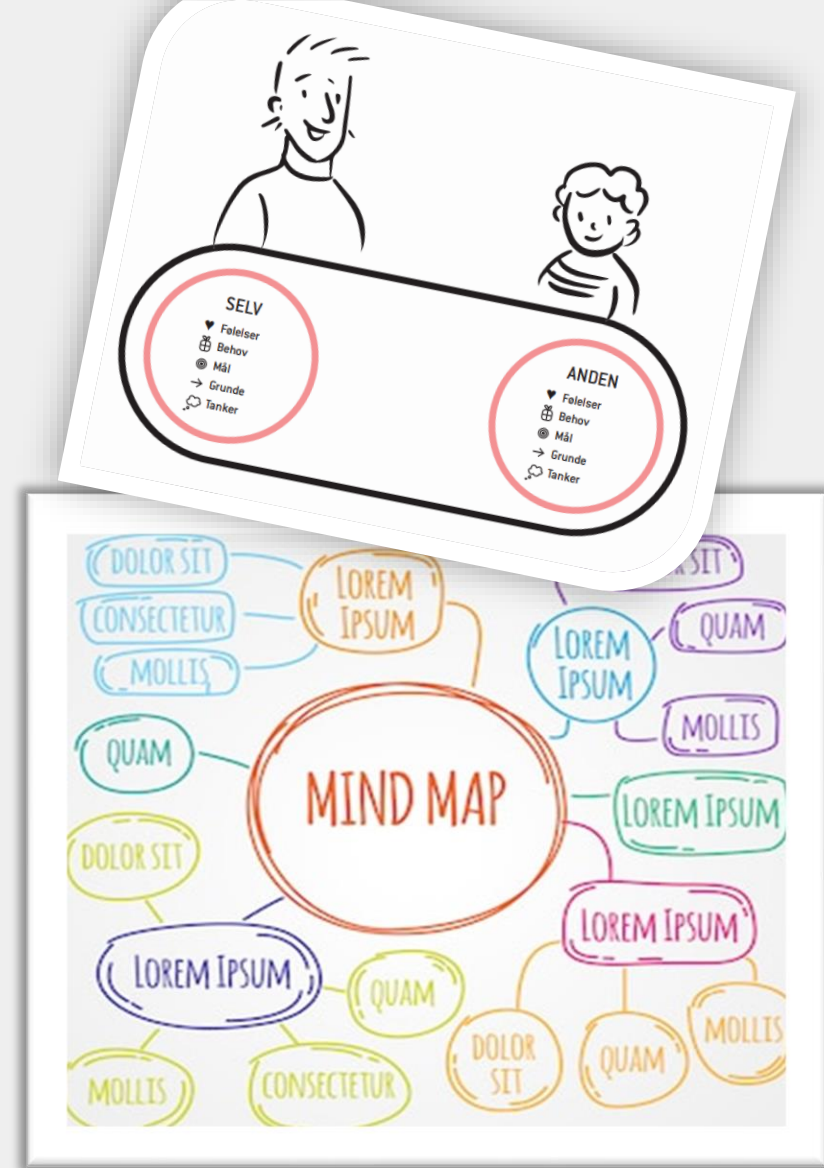
"Hey, du må gerne gyngestole med mig", siger W til pigen. Hun ryster på hovedet. *"Okaaaay"*, siger W og går fra gyngen og hen mod pigen *".. så får du lov til at gyngestole"*, siger han og sætter sig i sandet.

Pigen smider sin skovl og kravler op på gyngen. W tager skovlen og hakker ned i sandet. Han putter lidt sand på et sværd, der ligger ved bamsen. Pigen og W taler ikke sammen.

En mentaliserende pædagogisk praksis omkring Williams deltagelse i lege og fællesskaber

I **faglige ekspertgrupper** skal I nu arbejde med casen William.

- A) Grupper, der arbejder med perspektiver på **leg** fra undervisningsgang 1 og 2 (genbesøg materialerne herfra)
- B) Grupper, der arbejder med perspektiver på **organisering og strukturering** fra undervisningsgang 3 (genbesøg materialerne herfra)
- C) Grupper, der arbejder med perspektiver på **tryghed som udgangspunkt for deltagelse** fra undervisningsgang 4 (genbesøg materialerne herfra).

Alle grupper skal med afsæt i deres tematik svare på:

- 1) Hvad tror I at der er på spil for William? (Her mentaliserer I omkring William)
- 2) Hvordan ville I arbejde pædagogisk med og omkring William (Her udarbejder I en pædagogik, der er baseret på jeres mentalisering)

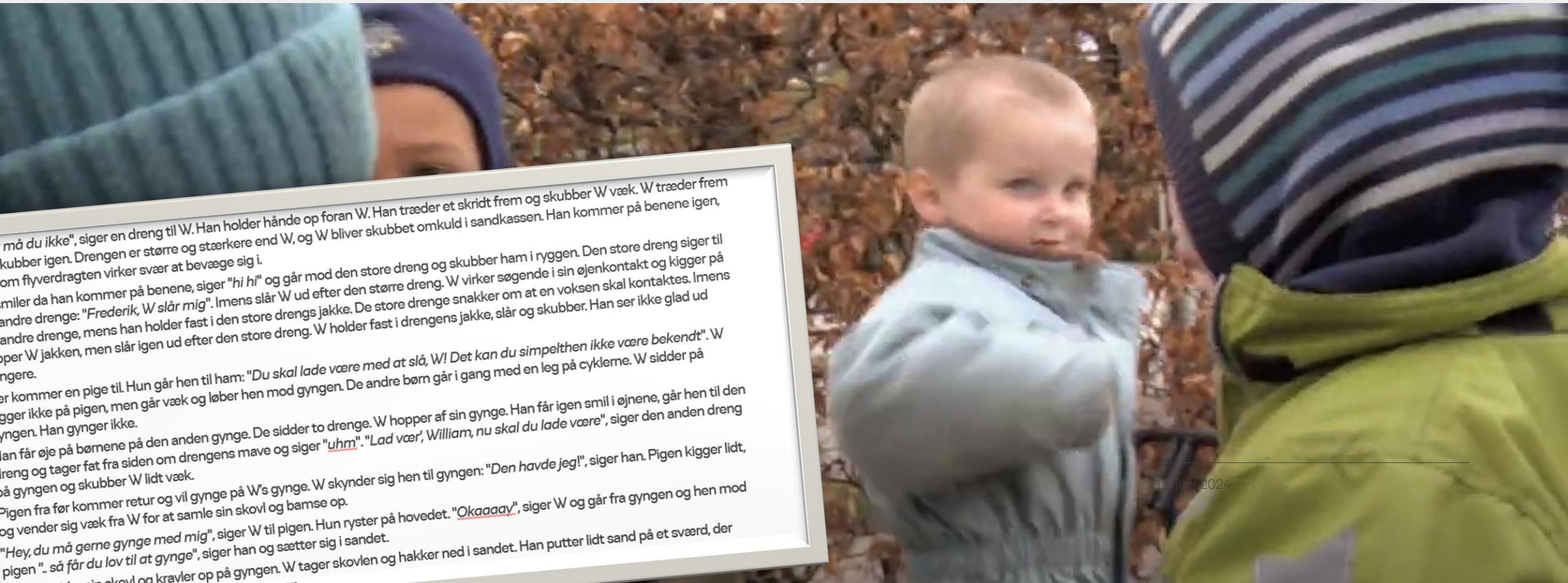
Jeg-fortælling

Der er sikkert mange fortællinger om William i hans børnehave. Fortællinger, som personalet laver, forældrene laver og de andre børn laver.

Nu skal vi prøve at lave en fortælling, **som om** vi var William!

Et værktøj, til at prøve at **forklare adfærd og øge mentaliseringen** omkring William.

(Koch & Jørgensen, 2020)

"må du ikke", siger en dreng til W. Han holder hænde op foran W. Han træder et skridt frem og skubber W væk. W træder frem og skubber igen. Drengen er større og stærkere end W, og W bliver skubbet omkuld i sandkassen. Han kommer på benene igen, om flyverdragten virker svær at bevæge sig i. Smiler da han kommer på benene, siger "hi hi" og går mod den store dreng og skubber ham i ryggen. Den store dreng siger til andre drenge: "Frederik, W slår mig". Imens slår W ud efter den større dreng. W virker søgende i sin øjenkontakt og kigger på andre drenge, mens han holder fast i den store drengs jakke. De store drenge snakker om at en voksen skal kontaktes. Imens hopper W jakken, men slår igen ud efter den store dreng. W holder fast i drengens jakke, slår og skubber. Han ser ikke glad ud længere.

Der kommer en pige til. Hun går hen til ham: "Du skal lade være med at slå, W! Det kan du simpelthen ikke være bekendt". W gigger ikke på pigen, men går væk og løber hen mod gyngen. De andre børn går i gang med en leg på cyklerne. W sidder på gyngen. Han gynger ikke.

Han får øje på børnene på den anden gyng. De sidder to drenge. W hopper af sin gyng. Han får igen smil i øjnene, går hen til den dreng og tager fat fra siden om drengens mave og siger "uhm". "Lad vær, William, nu skal du lade være", siger den anden dreng på gyngen og skubber W lidt væk.

Pigen fra før kommer retur og vil gyng på W's gyng. W skynder sig hen til gyngen: "Den havde jeg!", siger han. Pigen kigger lidt, og vender sig væk fra W for at samle sin skovl og bamse op.

"Hey, du må gerne gyng med mig", siger W til pigen. Hun ryster på hovedet. "Okaaaaay", siger W og går fra gyngen og hen mod pigen "- så får du lov til at gyng", siger han og sætter sig i sandet. W tager skovlen og hakker ned i sandet. Han putter lidt sand på et sværd, der

1. juni 2024

I vores dagtilbud har vi tit problemer i garderoben, når børn skal ud på legepladsen. Der er særligt én dreng, som altid skaber konflikter med de andre børn. Fx når han svinger rundt med sin jakke og rammer dem, eller når han bare stormer rundt og larmer. Vi har forsøgt mange tiltag med at tage børn ud i mindre hold eller være flere pædagoger. Men lige meget hjælper det. Når han kommer derud, er der simpelthen uro. Der er bare hele tiden konflikter med børnene derude i den garderobe. (Praksisfortælling fra Børnemiljøprojektet)

(Jørgensen & Koch, 2020).

Vi skal til at på legepladsen. Det gælder om at komme først ud i garderoben, fordi jeg sidder et træls sted. Lige der i hjørnet. Og når vi sidder på begge sider, så kan vi faktisk ikke rigtig være der, hvis jeg kommer sidst. Så er det sådan, at man nærmest skal sidde skråt for at tage sit tøj på, og det gider jeg faktisk ikke. Det er jeg ikke så glad for. Og nogle gange så bliver jeg simpelthen så sur, når jeg skal sidde der. Så ... min jakke ... så får jeg lyst til at svinge den rundt, for når jeg gør sådan med jakken, så flytter de sig, og så får jeg den plads, jeg skal bruge, så jeg kan få min jakke først på og mine sko på, så jeg kan komme først ud på legepladsen. (Fortalt af pædagog i *Børnemiljøprojektet*)

AT ARBEJDE MED BØRNS LEG,
FÆLLESSKABER OG VENSKABER
KRÆVER VIDEN OM BØRNS
UDVIKLING.

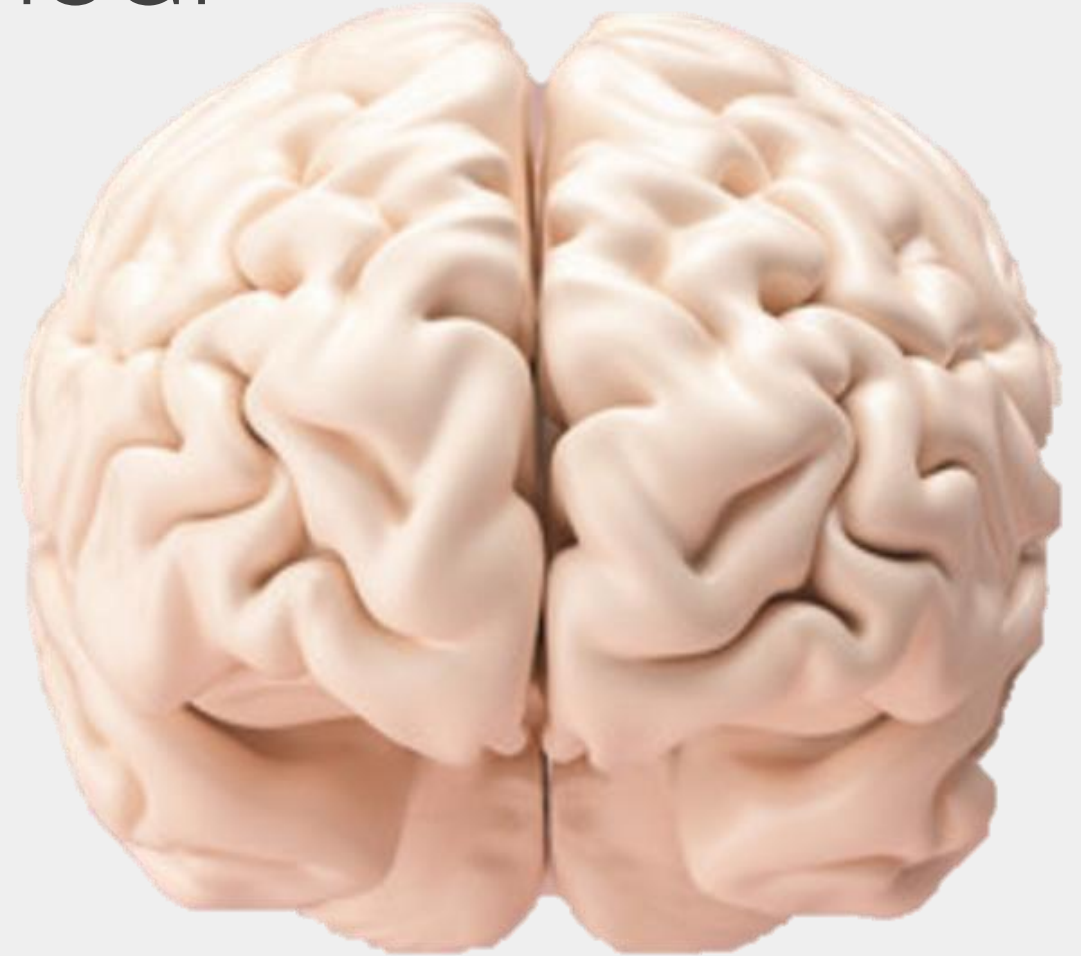
HVAD
KAN VI EGENTLIG
FORVENTE AF DEM?

Præmentaliseringsmodi

Nu skal I høre om små børns præmentaliseringsmodi, dvs. de stadier, som de går igennem inden de kognitivt er i stand til at **mentalisere**.

(Hagelquist, 2015: 23)

En moden mentaliseringsevne

(Jacobsen, 2015)

Teleologisk modus

Udvikles fra barnet er cirka 9 måneder og frem til cirka 2 år.

Børn forstår koblinger imellem elementer som fx:

- Barnevogn → lur
- Mor/far vinker → farvel
- Måtten til samling → Vi skal holde samling
- "Vi skal spise" (+ måske en hånd op til munden) → Jeg skal have mad
- Et barn på stuen, der peger på sin bamse → Barnet vil gerne have sin bamse

Børn kan altså godt forstå når andre vil noget, og børn kan også godt give udtryk for når de selv vil noget, men det skal **bindes op på konkret elementer**.

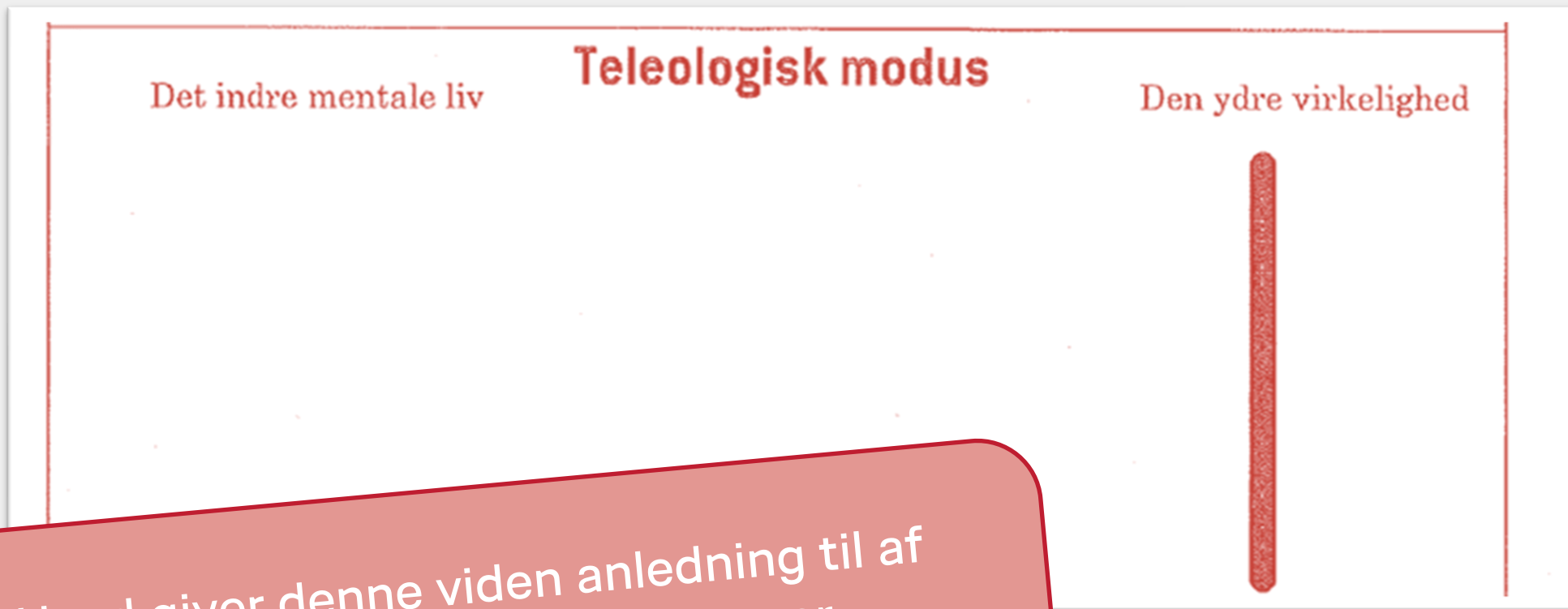
Når børn ikke har sprog er det totalt afhængigt af den fysiske verden. Når børn får lidt sprog kan barnet hente hjælp der.

Børn har i denne alder ikke et indre forestillingsliv, hvor de fx kan "se" barnevognen for sig, mor/far for sig osv.

Den konkrete, ydre virkelighed er derfor den eneste virkelighed, som er på spil for dem.

Teleologisk modus

Hvad giver denne viden anledning til af
pædagogiske refleksioner over
**LEG – VENSKABER OG FÆLLESSKABER I
TRYGGGE RAMMER?**

(Jacobsen, 2015)

Psykisk ækvivalens modus

Udvikles fra barnet er cirka 2 år og frem til cirka 3 år. Her begynder børn at have et indre forestillingsliv. De kan altså godt fastholde "indre billeder" af noget, selvom det ikke er fysisk tilstede.

- Det betyder også, at de ved, at andre mennesker har intentioner, hensigter og vilje, selvom det umiddelbart ikke kan ses.

De forstår dog ikke, at andres "indre" ikke 1:1 er det samme som deres eget indre.

- Børns indre liv er objektive kendsgerninger for dem: *"alle ved det og føler det som jeg ved og føler"*.

(Hart, 2016 + Hagelquist. 2015: 23-24)

Psykisk ækvivalens

[Three Mountains task](#)
([youtube.com](#))

Hvad giver denne viden anledning til af
pædagogiske refleksioner over
**LEG – VENSKABER OG FÆLLESSKABER I
TRYGGGE RAMMER?**

(Jacobsen, 2015)

Forestillingsmodus

Opstår efter psykisk ækvivalens på et tidspunkt mellem barnets 2. og 3. leveår og frem til 5-7 års alderen.

Børn forstår, at der er forskel på deres indre og det ydre/andres indre.

De forstår det faktisk, men ikke følelsesmæssigt.

- Det kan derfor lyde som om at de mentaliserer, men der mangler den følelsesmæssige resonans.

Børn øver sig i denne alder på at tage forskellige perspektiver.

- Rollelege.

(Hart, 2016 + Hagelquist. 2015: 23-24)

Forestillingsmodus

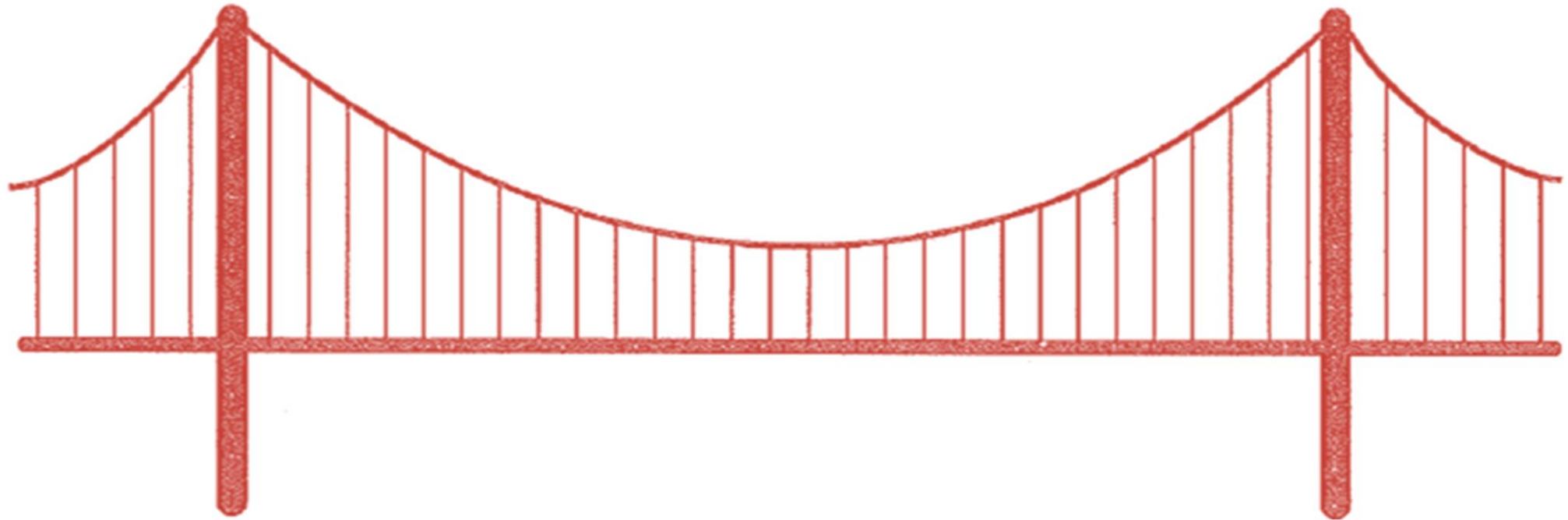
Hvad giver denne viden anledning til af
pædagogiske refleksioner over
**LEG – VENSKABER OG FÆLLESSKABER I
TRYGGGE RAMMER?**

(Jacobsen, 2015)

Mentalisering

Det indre mentale liv

Den ydre virkelighed

Viden om Williams kognitive udvikling kan måske fremme vores mentaliseringsevne og justere vores forventninger til ham?

Viden om drengenes kognitive udvikling kan måske fremme vores mentaliseringsevne og justere vores forventninger til dem?

WALK'N TALK

Tænk på en situation fra egen praksis, hvor viden om børns kognitive udvikling kan fremme din og dine kollegaers mentaliseringsevne og justere jeres forventninger til dem ift. lege og børnefællesskaber?

Fingrene i kagedejen

Nu skal I beslutte og beskrive, hvad I ønsker at arbejde videre med efter dette kursus.

SPECIFIKT

Hvad vil du helt specifikt arbejde med samt opnå? For et enkelt barn eller en børnegruppe?

ATTRAKTIVT

Er det attraktivt at arbejde med?
I et pædagogisk perspektiv og i et
børneperspektiv?

TIDSBESTEMT

Hvornår starter du?
Hvornår evaluerer du?

MÅLBART

Hvilke tegn vil du kigge efter når du skal vurdere om du er på rette vej?

REALISTISK

Er det realistisk at arbejde med?
Ift. børnenes kognitive udvikling?
Ift. struktur og organisering?

Tak for nu...

... Og rigtig god arbejdslyst!

STÆRKE DAGTILBUD

Anvendt litteratur

Center for mentalisering: [Dagtilbudsuniverset - Center for Mentalisering](#)

Gitz-Johansen, T. (2019) *Vuggestueliv. Omsorg, følelser og relationer* (kap. 4). Samfundslitteratur.

Hagelquist, J. Ø. (2015). *Mentaliseringsguiden*. Hans Reitzels Forlag.

Hart, S. (2016). *Neuroaffektiv udviklingspsykologi 2 - Fra tilknytning til mentalisering* (s. 101-131). Hans Reitzels Forlag.

Jacobsen, M.N. (2015). *Mentalisering i dagtilbud og skole* (kap. 3). Dafolo.

Jørgensen, H. H & Koch, A. B. (2020). "Helle for at komme først ud på legepladsen!" – Jeg-fortællinger som metode. I: Koch, A. B. (red.), *Hvad synes børnene? Børns perspektiver i hverdagspædagogisk praksis*. Akademisk Forlag.

Skov, M.K. (2019). Mentalisering. I: Vikær, T. (2019). *Social- og specialpædagogik i pædagoguddannelsen*. Hans Reitzel Forlag.

VIVE (2023). *Kvalitet i dagtilbud*.